

Aşağıda yer alan metinde, yaklaşan 2023 yılı genel seçimlerinde muhalefeti oluşturan 6 partinin yayınladığı "Ortak Politikalar Mutabakat Metni" ile ilgili olarak, Veteriner Hekimler Derneğinin üye ve ilgili çalışma gruplarının sunduğu ortak değerlendirme ve öneriler, muhalefet partilerinin yetkililerine sunulmak üzere derlenmiştir.

IV. EKONOMİ, FİNANS ve İSTİHDAM

Vergi

- Dolaylı verginin düşürülerek (% 35) gerçek kazanç sahiplerinden verginin alınması gerekir.
- Tarım (Bitkisel Üretim + Hayvansal Üretim) sektörünün üretimde istenilen düzeye gelmesini sağlayabilmek için, bitkisel üretim yapan çiftçilerin ve hayvan yetiştiriciliği (Küçük ve Büyük Baş Süt ve Besicilik) yapan yetiştiricilerin önümüzdeki beş yıl vergiden muaf tutulması sağlanmalıdır.

İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları

- Kurumsal Yetkinlik Eğitimi (Tarım Liseleri, Teknoloji Liseleri, Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Fakülteleri) şeklinde ki yapılandırmanın içine " Veteriner Laborant Meslek Liseleri ve Hayvan Sağlığı Memurları Meslek Liseleri " dâhil edilmelidir.

VI. SEKTÖREL POLİTİKALAR

Tarım

- Şu anda ki Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ismi " Tarım ve Gıda Güvenliği Bakanlığı" olarak değil "**TARIM BAKANLIĞI**" olarak değiştirilmelidir. Tarım Bitkisel ve Hayvansal Üretimin birlikte oluşturduğu bir sektördür. Gıda Güvenliği ise Bitkisel ve Hayvansal Üretimin içinde ayrı ayrı yer alan bir alt daldır. Tarımsal üretimin en önemli alanını oluşturan hayvansal üretimin ana girdi kalemi olan kaba/kesif yem nedeniyle mera ve çayırlara da bağlı bir disiplindir. Gıda ise, çiftlikten sofraya kadar olan zincirin bir parçası olarak zaten "tarım" tanımı içinde yer alması nedeniyle " Gıda Güvenliği" güvenliği kısmına gerek yoktur. Bir gecede köyleri mahalle yapan, kırsal nüfusu bir gecede milyonlarca düşüren Büyükşehir yasasından sonra, tarımsal üretim ve kırsal kalkınmanın iç içe geçen politikaları da düşünüldüğünde Bakanlığın içinde Kırsal Kalkınma ile ilgili bir yapılanma da mutlaka olmalıdır.

Tarım Bakanlığı;

Kuruluş Tarihi: 30.12.1931

Kuruluş Kanunu Tarihi ve No: 14.06.1937, 3203

Kaynak: T.C.Devlet Teşkilatı Rehberi 1968, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını,1968

- Halihazırda Tarım ve Orman Bakanlığı'nda ki mevcut veteriner hizmetleri teşkilat yapısı hibrit bir genel müdürlük olan "Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü" içinde basit bir daire başkanlığı düzeyine indirgenerek işlevsiz hale getirilmiş olup " **20 şubat 1935 tarihinde Cenevre'de tanzim ve 1 şubat 1936 tarihli ve 3969 sayılı İcra Vekilleri Heyeti karar ile tasvip ve imza edilmiş olan hayvanların bulaşıcı hastalıklarına karşı mücadeleye dair Beynelmilel Mukavele ile hayvanların, etlerin ve menşei hayvani olan diğer mahsullerin transitine dair Beynelmilel Mukavelenin ve (et ve et müstahzarlarından, taze hayvani mahsulât ve süttten çıkarılanlardan) başka menşei hayvani olan mahsullerin ihraç ve ithaline dair olan Beynelmilel Antlaşma ile bu antlaşmanın**" onayına istinaden 23 Haziran 1937 Tarih ve 3640 sayılı T.C Resmi Gazete'de yayınlanan 3243 sayılı "**Hayvanların bulaşıcı hastalıklarına karşı mücadeleye dair Beynelmilel Mukavele ile hayvanların, etlerin ve menşei hayvani olan diğer mahsullerin transitine dair Beynelmilel Mukavelenin ve (et ve et müstahzarlarından, taze hayvani mahsulât ve süttten çıkarılanlardan başka) olan mahsullerin i h r a ç ve İthaline dair Beynelmilel Mukavelenin kabul ve tasdikına mütedair kanun**" a **AYKIRIDIR.**

Bu nedenle Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatı yapılandırılırken 1984 yılında yapılan reorganizasyon sonunda kaldırılan VETERİNER İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ taşra il ve ilçe teşkilatlarıyla birlikte kurulmalıdır. Yine benzer şekilde Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, Hayvancılık Genel Müdürlüğü v.s kurularak Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri bu yapıya göre revize edilmelidir.

"HAYVAN SAĞLIĞI, GIDA SAĞLIĞI VE İNSAN SAĞLIĞI İÇİN; 1985' TE KAPATILAN VETERİNER TEŞKİLATLARIMIZIN TEKRAR AÇILMASINI İSTİYORUZ.

Neden Kapatıldı?

1984 yılına kadar veteriner hizmetleri Bakanlıkta "Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü"; İllerde "Veteriner İşleri Müdürlüğü"; ilçelerde ise "İlçe Hükümet Veterinerliğinden oluşan bir yapı içinde yürütülüyordu. 1984 yılında Bakanlık birimlerinin tek bir yönetim ve denetim altında birleştirilmesi düşünülerek 18.6.1984 tarih ve 212 sayılı K.H.K. ile Bakanlığın merkez ve taşra örgüt yapısı yeniden düzenlendi. Daha sonra 212 sayılı Kararnamenin değiştirilerek kabulü hakkındaki 12.03. 1985 tarih ve 18692 sayılı Resmi gazetede yayınlanan 3161 sayılı "Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun" ile kesin şeklini aldı. Bu düzenlemede, Bakanlık birimlerinin konu ve ürün esasına göre değil, ana fonksiyonlarına göre örgütlenmesi esas alındı. Şu anda tüm veteriner ve ziraat hizmetleri illerde "Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İl müdürlükleri"; ilçelerde ise "Tarım İlçe Müdürlüklerinde" yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu "Sorumluların Yetkisiz, Yetkililerin Sorumsuz Olduğu" dünya da eşine rastlanması zor ve karmaşık bir kurumsal yapıdır.

Sonuçta Ne oldu?

Sonuçta hayvan sağlığı görevleri ile bitki sağlığı gibi birbirinden farklı görevlerin aynı birimlerde yapılmaya çalışıldığı sağlıklı bir teşkilat yapısı ortaya çıktı. İl ve İlçe teşkilatlarında müdürlüklerde veteriner hekimler yönetim dışında kalınca salgın hayvan hastalıklarıyla mücadele, hayvansal gıda güvenliği, veteriner halk sağlığı gibi karmaşık ve kritik görevler sahipsiz kaldı ve bu görevler gereği gibi yapılamadı. Çünkü bu görevler ancak etkin bir yönetim, sağlıklı bir teşkilat ve doğru politikalar ile başarıya ulaşabilirdi. Sonuçta ülkemiz salgın hayvan hastalıklarının kol gezdiği; et, süt, peynir, yumurta, bal gibi hayvansal gıdaların kontrol edilemediği; insanların hayvanlardan geçen zoonoz hastalıkların tehdidi altında yaşadığı bir ülkeye dönüştük.

Peki, neden geri istiyoruz?

Çünkü Hayvanlardan insanlara bulaşan zoonoz hastalıklar, 1985'te Veteriner teşkilatlarımız kapatıldığından beri giderek artmakta hayatımızı ve sağlığımızı tehdit etmektedir. Son yıllarda yoğun şekilde basınıma manşet olan zoonoz hastalıklar milyonlarca kişinin hastalanmasına, hayatına mal olmuş, ve milyonlarca insanımızı da tehdit etmiştir. Sınırlı imkânlar ve yetkilerimiz olduğu halde bu hastalıklarla Veteriner hekimlerimiz mücadele etmiş ve hayatları pahasına mücadele vermişlerdir. **Kuş Gribi, Şarbon, Kuduz, Kist Hidatid, Brusella, Tüberküloz, Şark Çıbanı, kenelerden bulaşan Lyme ve Kırım Kongo Kanamalı Ateşi , Toksoplazma** 200 kadar zoonoz hastalıktan sadece bir kaçıdır. Bu hastalıklar ve adını daha basından bile duymadığımız onlarca zoonoz hastalığın sizi ve çocuklarınızı tehdit etmemesi için istiyoruz.

Gıda kaynaklı sağlık sorunlarının % 95'i hayvansal gıdalardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle çiftlikten sofraya kadarki tüm aşamalarda veteriner hekim kontrolü gerekmektedir. Ancak ne çiftliklerde, ne kesim yerlerinde, nede satış yerlerinde etkili bir kontrol sistemi olmadığı için kesim öncesi ve sonrası denetimler etkin bir şekilde yapılamamaktadır.

Ülkemizde Süt üretimi yapılan çiftliklerde hayvanlara ilaç ve hormon kullanımı bir veteriner sistemi oluşturulmadığı için, üreticinin kontrolsüz kullanımına terk edilmiş ve denetim yapılamamaktadır. Kontrolsüz olarak kullanılan ilaç ve hormonlar soframıza kadar gelmekte, çocuklarımızın ve bizlerin sağlığına mal olmaktadır. (Sebabi belirlenemeyen düşükler, anormal doğumlar, hastalıklar ve kanser vakaları bunlardan sadece birkaç örnektir.) Halkımızın sağlıklı beslenmesi için veteriner teşkilatını geri istiyoruz.

Sokaklardaki hayvan dostlarımızın sahiplendirilmesi, kısırlaştırılarak aşılması ve halkın bilinçlendirilmesiyle ilgili projeler üreten ve uygulamaya yetkili bir teşkilat şu anda yoktur. Bunun için yetersiz bütçesi ve yoğun duyarlılıklarıyla birkaç derneğimiz ve kurumlarımız mücadele vermekte ve muhatap bulamamaktadır. Bu sorunun ülkemizde çözümü için yetkili olabilecek tek kurum Veteriner Teşkilatları olmalıdır.

Sokaklarımızdaki hayvan dostlarımızı bir tehlike olarak görmekten çıkarıp, doğanın ve bizlerin bir parçası yapmak görevimizdir. Bu yüzden Veteriner Teşkilatlarına ihtiyacımız vardır.

İnsan ve hayvan sağlığını koruyan, **hayvanlarla insanlar arasında hastalıklardan koruyucu bir bariyer görevi yapan**, hastalıkların geçişini engelleyen ve hayvanlarla bir arada sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmemizi sağlayan ve hayvansal gıdaları denetleyen Veteriner Hekimlerin daha kaliteli eğitimleri için fakültelerle birlikte çalışan, aynı zamanda fakülte sayısının azaltılması ve kalitenin artırılması için eğitim kurumlarına projeler sunan, çalışmalar yapan çağdaş ve AB normlarında kurulacak bir Veteriner Teşkilatı, hiç kuşkusuz bu ülkenin önemli bir ihtiyacıdır.

İsmet İnönü '**Denilebilir ki insan hekimliği, veteriner hekimlik yayında okyanusa açılan bir iç denizdir.**' Derken bu gerçeği görmüştür.

Biz Veteriner Hekimler evrensel değerleri ölçü kabul eden, insan ve hayvan sağlığı için çalışan, **doğaya ve doğadaki canlılarla sağlıklı ve uyumlu ortak bir yaşama inanan** hekimleriz. **Bizler yetki ve sorumluluk istiyoruz. Yeterli sayıda elemana, araç-gerece ve mali kaynağa sahip, iyi organize olmuş güçlü bir kurumsal yapı istiyoruz.**

Sizlerin ve çocuklarınızın sağlığı için ve tabii ki hayvanlarımızın ve doğanın sağlıklı uyumu için bizler varız.

Ve bizler bu görevlerimizi etkin bir şekilde yerine getirebilmek için;

'Veteriner Teşkilatımızı geri istiyoruz.'

- Günümüz ulaşım alt yapısı, kayıt sistemleri ve ulaşılabilirlik düşünüldüğünde her beş yılda bir sayım işlemi mesai ve nakit (harcırah ve akaryakıt) kaybıdır. Oysaki Veteriner İşleri ve Ziraat İşleri Genel Müdürlükleri kurulursa bu sayıma gerek kalmayacaktır. Zira her Müdürlük kendi bünyesinde sahaya çıkarak yapmakta olduğu işleri kayıt altına alarak bu verileri kolaylıkla ve doğru bir şekilde elde edecektir. Örneğin, destekleme/aşılama dönemlerinde örnekleme yöntemle yapılacak işletme denetimlerinde, kayıt sistemi ile işletmedeki gerçek hayvan varlığı arasındaki fark %5'den daha fazla tutarsızlık içeren işletmelere o yılın tüm tarımsal desteklemelerinden muafiyet getirilmesi gibi uygulamalar, işletme sahiplerinin güncel kayıtlarını tutma kültürünü kazandıracaktır.
- Hayvancılık havza bazında Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesine uygun olarak oluşturulmalıdır. Sayfa 115'de yer alan "Büyükbaş besicilikte zamana dayalı kısa süreli besleme modeline geçilecektir" ifadesi ile ne demek istenmiştir? Türkiye'de doğan buzağı sayısı ve besi ırk sığırcılığı artırılmazsa bu durum ancak belli bir ayın üzerindeki erkek besilik genç sığırların ithalatı ile mümkündür. Türkiye'deki besi sığırcılığının çözümü yalnız bu sistemle sınırlanmamalıdır.
- Sayfa 115'de yer alan iki maddedeki "Veterinerlik hizmetleri..." yerine "**Veteriner Hekimlik hizmetleri...**" yazılmalıdır.
- Yine sayfa 115'de yer alan " Suni tohumlamayı ücretsiz hale getirerek yaygınlaştıracamız" ifadesinin "**Suni tohumlama hizmetlerine desteklemeleri artırarak yaygınlaştıracamız.**" şeklinde yazılması daha uygun olacaktır. Tohumlamanın tamamen ücretsiz olması yetiştiricinin hayvanın östrus (kızgınlık) periyodunu düzgün takip etmemesine, ülkenin kaynaklarının ve uygulayıcı (veteriner hekim/teknisyen) mesaisinin hebasına sebep olacaktır. Bu nedenle tamamen ücretsiz bir suni tohumlamadan ise en az %30 yetiştirici katkılı ve sadece dezavantajlı bölgelerde olmak üzere serbest veteriner hekimlerden hizmet alımı şeklinde bir suni tohumlama politikasının olması daha doğru bir yaklaşımdır.
- Anadolu'nun tamamı coğrafi ve ekolojik açıdan küçükbaş hayvan yetiştirmeye uygun olup çok sınırlı bölgeler büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine uygundur.
Kaynak: Prof.Dr.H.Cahit Yalçın:Genel Zootekni. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları,1981

- Ülkemizin hayvansal ırk haritasını da çıkararak yerli ırk hayvanlarımızı ıslah etme hedefi an itibarıyla tüm yerli ırklar için mümkün gözükmemektedir. Çünkü ne yazık ki yerli ırklarımızın saflığı ve hatta varlığı tartışma konusudur.
- Mevcutta Halk elinde Hayvan Islahı Ülkesel Projesi olarak uygulanan projelerde olduğu gibi uygulanmasında yaşanan sıkıntılar (ıslahın birinci olmazsa olmazı doğru zamanda kayıtlılık/küpeleme ve doğru verim kaydı bilinçsizliği) dikkate alındığında, aşağıda yazılan şartların sağlanma zorunluluğu ortadadır:
  - İşletme sahibinin asgari temel eğitim mezunu olması,
  - Otomatik süt sağım ünitesi olması
  - Hayvan refahının gerektirdiği barınak ve bakım şartlarının olması,
  - Verim kayıtlarının bilgisayar ve veri tabanında düzenli tutulması
 Yine programda hiç belirtilmeyen, mevcutta Damızlık Sığır/Manda/Koyun/Keçi Yetiştiricileri Birliğine üye herkesin "soykütüğü işletmesi" hakkını almasından vaz geçilip, yukarıda belirtilen şartları sağlayanların soykütüğü işletmesi ünvanını alması ve devlet eliyle damızlık düve/koyun hibe desteklemelerinden canlı materyallerin bu işletmeden temininin zorunlu kılınması, bu desteğin de mevcuttaki işletmelerin kapasitesi oranından ve makul bir birim fiyat üst sınırıyla gerçekleşmesi en güzel ıslah, destekleme ve kayıtlılık politikası olacaktır.
- Veteriner Hekimlik hizmetlerini yaygınlaştırarak buzağı ve kuzu ölümlerini takip ederek ölümleri azaltılamaz. Buzağı ve Kuzu ölümlerinin önlenmesi ancak müstakil bir teşkilat ve Merkezi bir otorite ile yönetilen Veteriner Hekimlik Hizmetleri ile mümkündür. Aksi takdirde sadece takip edilir. Var olan sorunu çözmenin yolu multidisipliner bir anlayışla yürütülecek bir ekip çalışmasından geçer.
- Ülkemiz arazi yapısı topoğrafyasının engebeli oluşu, bunun yaklaşık % 87.0'sinin işlemeli tarıma uygun olmayan arazi yapısından oluşmaktadır. Bu arazi yapısı nedeniyle genelde aile çiftçiliği tarzında tarım yapılmaktadır. Bu tarz bir çiftçilik kırsalda ağırlıklı olarak küçük ölçekli hayvan yetiştiriciliğinin yapıldığı ekstansif küçük ziraat işletmeleri olup aile iş gücü ile yabancı iş gücüne ihtiyaç duymadan sürdürülen faaliyetlerdir. ABD'de tarımda, özellikle hayvancılıkta büyük şirketlerin payı sadece % 3 - 4 civarında olup işletmelerin % 96 - 97'si küçük aile işletmesidir. Küçük aile işletmelerinin desteklenmesine önem verilmelidir.

Kaynaklar: SERİN, Y. ve ark. (1998) Türkiye'de Çayır-Mer'aların Durumu ve Erozyon Yönünden Önemi. Ekoloji Çevre Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık 1994, Sayı: 13

AÇIL, A. F., DEMİRCİ, R. (1984) Tarım Ekonomisi Dersleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 880, Ders Kitabı: 245 – ANKARA
- Tarımsal ürün alım fiyatlarını ekim öncesi ilan edilmesi olumlu olmakla birlikte, ekim ile hasat arasındaki enflasyon farkının ek olarak ödenmesi de doğru bir yaklaşım olacaktır.
- Taban fiyat" uygulaması Dünya Ticaret Örgütü Ticaret Antlaşması yükümlülükleri "Kırmızı Kutu" kapsamında gireceği için bu kavramın kullanılması son derece yanlış olmuştur. Bunun yerine Bakanlığın belirleyeceği ürünler için, sezonunda asgari ürün birim fiyatının (eşik fiyat) olduğu bir prensiple, ürünün pazarlanması aşamasında serbest piyasada çeşitli nedenlerle (arz fazlası, suni spekülasyonlar vs.) fiyatın belirlenenden aşağı düşmesi durumunda, devletin regüle edeceği kurumlarıyla belirlenen fiyata gelene dek pazara müdahale ederek alım yapacağı karma ekonomik bir modelde fiyatlandırma ve regülasyon politikası geliştirilmelidir. Hayvansal ürünlerde arz fazlasının oluşmaması için de, yurtiçi ve yurtdışı ihracata konu toplam ihtiyacın ciddi bir planlamayla havza bazlı belirlendiği bir üretim planlama ve modellenmesi yapılmalıdır.
- Et ve Süt Kurumu'nun, kapatılan et kombinaları ve süt fabrikaları sonrasında mevcut tesisi ve depolama alt yapısıyla birçok üründe regüle etme şansı bulunmamaktadır. Örneğin bu oran sütte %0,5 in de altındadır. Bu kurumların önce alt yapısı güçlendirmeli sonra et, balık, süt ve yumurta da regülasyon etkisine kavuşturulmalıdır. Bunun için ise belirtilen ve regülasyon yeteneği olması gereken kurumların tek çatı altında birleştirilerek pazarı gerçekten de regüle edebilme yeteneğine kavuşması gerekir. Oluşturulacak

kurumun pratik ve kapsayıcı ismi için ise önerimiz "Türkiye Tarımsal Ürünler Düzenleme Kurumu" olarak düzenlenmesi ve teşkilatlanması olacaktır.

- Çiftçilerimizin traktör, biçerdöver, tarım makinaları gibi tarımsal üretim araçlarının ve canlı hayvan varlığının hiçbir şekilde haczedilmemesini sağlayabilmek için, çiftçinin hali hazırdaki borcunu ve kredisini öder duruma getirilmesi gerekmektedir.
- Parite uygulaması getirerek çiğ süt ve et üreticilerini yem fiyatlarındaki artışlara karşı korumak olumlu bir yaklaşım olsa da yem girdilerinin %50 sinin destek veya hibe olarak devlet tarafından verilmesi daha uygun bir yaklaşımdır. Ayrıca, tarımda mazot %5 ve elektrik %2 civarında iken indirim ve ÖTV muafiyeti güzel bir politika iken hayvancılıkta en büyük girdi (%60-70) olan kaba ve kesif yemin üretimine dair herhangi bir destekleme politikasının belirtilmemesi **EN BÜYÜK EKSİKLİK** olmuştur.
- Mevcut AKP İktidarının iktidara geldiği 2002 yılından 2023 yılına kadar mer'a kanunu ile bu kanuna bağlı olarak yaptığı tüm yönetmelik ve kanun değişiklikleri iptal edilerek mevcut mer'a, yaylak ve otlaklara daha fazla müdahale edilmesi önlenmelidir. Meraların ücretsiz hale getirilmesinden önce, doğru uygulanacak politikalarla alım gücü yükselmiş yetiştiricinin hayvanlarını (büyükbaş/küçükbaş) karşılayabilecekleri ücrette, planlı, sıralı ve mübadeleli otlatma yapmanın yolları ve ciddi bir mera ıslahının önemine yönelik politika olmaması eksikliklerdir.
- Tarım toprakları ile mer'a, yaylak ve otlakların korunabilmesi için daha ağır yaptırımları olan yasal düzenlemeler hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.
- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri'ne tahsis edilecek GES lisansı ile üretilecek elektriği işletme, amortisman ve elektrik nakil maliyetleri karşılığında tekabül edecek cüzi miktarda bir bedelle tarımsal sulama amaçlı kullanılabilecek olması olumlu olmakla birlikte, hayvancılıkta en büyük hazine **biyogazın** belirtilmemesi büyük eksikliklerdir.
- Veteriner hizmetlerinin yurdun en ücra köşesine ulaştırılabilmesi için 1985 yılında yapılan Reorganizasyon öncesinde olduğu gibi bakanlık bünyesinde taşra il ve ilçe teşkilatlarıyla birlikte bağımsız VETERİNER İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ tekrar kurularak faaliyete geçirilmelidir. Bakanlık personelini özellikle İl Tarım Müdürlüklerini kayıt ve veri takipçisi pozisyonundan çıkarıp sahada etkin çalışan bir yapıya kavuşturmanın yegâne yolu **Veteriner İşleri Müdürlüklerinin** kurulmasıdır.
- Halkımızın beslenmesinde çok önemli bir yere sahip olan hayvansal gıdalara ulaşabilmesi için hayvansal gıdaların satışında KDV sıfırlanmalıdır.
- Veteriner Hekimlerin bir Ziraat Mühendisi gibi köylerde istihdam edilmesi yanlış olur. Bunun yerine il ve ilçe sınırlarında hayvan mevcuduna göre kamuda çalışan her veteriner hekime sorumlu alanlar verilmeli, denetim ve kontrolü bu hekimlerce sağlanmalıdır. Kamu veteriner hekimliği oto kontrol görevi hizmetini yürütmelidir. Hayvansal gıda üretimi amaçlı hayvancılık işletmelerine veteriner hekimlik hizmeti sunan serbest veteriner hekimlerin çalışma usul ve şartları, gelişmiş AB ülkeleri ve A.B.D 'de olduğu gibi, günün şartlarına uygun şekilde yeniden düzenlenmelidir. Herkesin çalışma alanı belirlenerek, belirlenen alan ile ilgili gerekli sorumluluklar verilmelidir.
- Şehir tarımı desteklenmelidir. Geniş işlenecek tarım toprakları varken dikey tarıma gerek yoktur. Dikey tarım ile yapılan üretim kapalı bir alanda, güneşe veya toprağa ihtiyaç duyulmadan yapılan bitkisel üretim olup kimyasal kullanımını içerir. Bu nedenle çok mecbur kalınmadıkça yapılmaması gereken, gıda güvenliği ve halk sağlığı açısından tasvip edilmeyen bir üretilimdir.
- Gıda Güvencesi sadece TOPRAKTAN SOFRAYA olmayıp Hayvansal Gıda Üretimine de geçerli olduğu ve EFSA'nın uygulamaya koyduğu GIDA GÜVENLİĞİ sistemi "**ÇİFTLİKTEN SOFRAYA GIDA GÜVENLİĞİ**" yaklaşımıdır.

İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre

- İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre, TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI (İnsan Sağlık + Hayvan Sağlığı + Yaban hayat ve Ekosistem Sağlığı) bağlamında ele alınmalıdır. Tüm dünyada son on beş yılda İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre, TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI (İnsan Sağlık + Hayvan Sağlığı + Yaban hayat ve Ekosistem Sağlığı) bağlamında ele alınmaktadır.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, "İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı" şeklinde yeniden yapılandırılmamalıdır, çok yanlış bir yapılandırma olur. Çevre ve iklim değişikliği sadece Orman Bakanlığı'ndan ibaret olmayıp interdisipliner bir bilimsel iş birliğini içerdiğinden sağlık, tarım, çevre, içişleri, milli eğitim, TSK v.s olmak üzere çok farklı bakanlıkları ve meslekleri ilgilendirmektedir. Bu nedenle `Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı' , başlı başına "ÇEVRE VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI" olarak yapılandırılmalıdır.
- Veteriner Hekimler Derneği Çevre Sorunları Çalışma Grubunun Mutabakat metni ile ilgili raporları şu şekildedir:

VETERİNER HEKİMLER DERNEĞİ ÇEVRE SORUNLARI ÇALIŞMA BİRİMİNİN MUHALEFET PARTİLERİ MUTABAKAT METNİNE İLİŞKİN RAPORU

Bilindiği üzere yaklaşan 2023 yılı genel seçimlerinde muhalefeti oluşturan 6 parti "Ortak Politikalar Mutabakat Metni" yayınlayarak programlarında bulunan somut hedef, politika ve projeleri kamu ile paylaşmışlardır. Çalışma birimimiz söz konusu raporu çevre, iklim sorunu ve ekoloji açısından inceleyerek aşağıdaki raporu oluşturmuştur:

- İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre başlığının birinci maddesinde "*İklim değişikliğiyle mücadeleyi yoksulları, kadınları, gençleri ve tüm dezavantajlı kesimleri koruyacak şekilde adil dönüşüm ilkesi çerçevesinde yürüteceğiz*" diye yapılan açıklamadaki dezavantajlı kesimler arasına "hayvanlar"ın eklenmesi unutulmuştur. Hayvanlar iklim değişikliğinden önemli ölçüde ve büyük kayıplara neden olacak şekilde etkilenmektedirler. Ülkede yaşayan çiftlik hayvanları, evcil ve yaban yaşamdaki bütün hayvan varlığının iklim mücadelesinde korunacak canlı kaynaklar arasında olması gerekir.
- Enerji başlığında oldukça önemli ve iyi niyetli taahhütler var. Ancak bazı taahhütler iklim değişikliğiyle gelişiyor. Gazlaştırma teknolojileriyle yerli kömürün kullanılması, ülkeyi doğalgaz ve petrol ticaret merkezi haline getirmeye çalışma, madenlerin aranmasına hız verileceğinin taahhüdü, kömür üretiminde havza madenciliği uygulaması ciddi çelişkiler olup sera gazı azaltımı hedefine ulaşılmasını engelleyebilecek taahhütlerdir.
- Madencilikle şu andaki durumun rehabilite edilmesi öngörülmekte ve ciddi bir çözüm önerilmemektedir. Madencilik başlığında "*Demir, altın, bakır, nikel gibi sanayinin ana hammaddesi olan ürünlerin çıkartılması, izabesi gibi konulardaki yatırımları destekleyeceğiz*" denilmekte ama başka bir başlıkta "*Siyanür, sülfürik asit, silika gibi zehirli toksik kimyasal maddelerin kullanımını içeren ayrıştırma tekniklerini yasaklayacağız*." söylemi anlaşılır değildir. Altın madeni siyanürle, bakır madeni çeşitli kimyasallar kullanılarak, nikel madeni ise sülfürik asit kullanılarak zenginleştirilmektedir.
- Türkiye'nin Akkuyu başta olmak üzere nükleer santrallara ihtiyacı bulunmamasına rağmen dünyada bir örneği dahi olmayan "Modüler nükleer santral" lerin kurulma taahhüdü anlaşılmaktan uzaktır. Bir başka önemli çelişki ise CHP parti programında "Akkuyu'dan sonra nükleer santral yapmayacağız," diye yazılıyor olmasına karşın mutabakat metninde anlaşılabilir bir şekilde nükleerin savunuluyor olmasıdır.
- Yine mutabakat metninde "*Mera tespit ve tahdit çalışmalarını hızla tamamlayacak, kapalı mera alanlarını kullanıma yeniden açacak ve tüm meraları ücretsiz hale getireceğiz.*" Diye belirtilmekte ama Meraların ücretsiz hale getirilmesi yerine, büyükbaş/küçükbaş hayvan sahibi yetiştiricilerinin karşılayabilecekleri ücrette, planlı, sıralı ve mübadeleli otlatma yapmanın yolları ve ciddi bir mera islahının planlanmasına yönelik politikalardan bahsediliyor olmalıydı.

- Çevre sağlığı "Tek Sağlık" yaklaşımının önemli bir parçasıdır. Halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi için daha iyi politikalar, uygulamalar, araştırmalar ortaya koyabilmek için insan hekimleri, veteriner hekimler ve farklı bilim dallarının ve meslek gruplarının ortak çatı altında çalışmalarını birleştirmesi tek sağlık yaklaşımının temel felsefesidir. Meralar hayvancılık için en temel besin alanlarıdır. Meraların korunması ve geliştirilmesi amaçlanırken başka maddelerde nükleer enerjiye destek veriyor olmak büyük bir çelişkidir. Nükleer teknoloji kaza ve hasarlar ile birlikte bilinen bir teknolojidir. Hayvancılık ve aynı zamanda yaban yaşamı için önemli olan mera alanlarının her an nükleer serpintiye maruz kalacakları bir gelecek hedeflemek anlaşılabilir bir taahhüttür.
- Orman ekosistemleri yaban yaşam, orman köylüsü ve ülke ekonomisi için önemli alanlar. Metinde bu konu basite indirgenerek orman köylüsü ve orman yangınları ekseninde değerlendirilmiş. Bu metine göre, ormanlar ekonomik kaynak yaratılmak için yok edilmesi göze alınan bir doğal "kaynak" olarak görülme devam ediyor. Ülkemiz yaban hayatı kaynaklarının ekonomideki yeri, orman ekosistemleri hiç dikkate alınmamış. Bu metinde, ormanlık alanlarda ranta dayalı imar ve yapılaşma izinleriyle, aşırı odun üretimiyle, özel ağaçlandırma ve endüstriyel plantasyon gibi ormanları daha da parçalayan uygulamalarla, korunan alanların turizm ve rekreasyon alanlarına dönüştürülmesiyle ilgili bir endişe veya düzeltme taahhüdü yok.
- Orman alanlarının tahribatı, ranta bağlı imar ve yapılaşma izinleriyle makiliklerin, doğal alanların tahribi hız kesmeden devam ediyor. Bunlara ilave olarak; orman vasfını taşıyan ancak orman emvali elde edilemeyen makilik, pırnal meşeliği, yabani zeytinlik ve benzeri vejetasyonların zaman zaman temizlenerek, buralarda farklı türlerle ağaçlandırmalar ya da aşılama yapıldığını görmekteyiz. Oysa bu alanlar buldukları ekosistemin ve yaban hayatının çok önemli parçalarıdır. Bu alanlardaki bitki örtüsü, keçi beslenmesine de son derece uygundur. Üstelik bu alanlar binlerce yıldır keçilerle birlikte evrildikleri için, keçi yayılımından olumsuz etkilenmez, tam tersine daha da gelişirler. Söz konusu alanların keçi merası olarak tescil edilmesi, bu önemli habitatların korunmasını sağlayacağı gibi, olumsuz iklim ve çevre koşullarında stratejik öneme sahip olan ekstansif keçi yetiştiriciliğine katkı sunarak ekonomik açıdan da daha etkin değerlendirilmiş olacaktır. Mutabakat metni imzacı partilerin bu konuda bir çözümlü hedeflemeleri ülke geleceği açısından önemli bir dönemeç olacaktır.
- Hayvan hakları başlığı altında, "*Kanunsuz yapılan avlanmaları önleyeceğiz, denetimleri artıracğız*" ibaresi içeren madde biraz daha net olmalıdır. Bozulan ekolojik dengenin yeniden yerine oturabilmesine katkı sağlamak amacıyla kara avcılığının süreli ya da süresiz olarak tümünden yasaklanması, amatör balıkçılığın da diğer ülkelerde olduğu gibi lisansa bağlanması hedeflenmeli buna bağlı olarak, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nü işletmeciler değil, korumacı mantığı ile yapılandırılmalıdır. Bu genel müdürlükte görev yapan av koruma ekiplerinin güçlendirilerek 7/24 ve etkili görev yapar hale getirilmesi yansıra, orman işletme müdürlükleri ve jandarmanın da bu konuda net olarak görevlendirilmesi sağlanmalıdır.

ORTAK POLİTİKALAR MUTABAKAT METNİNDEKİ EKOLOJİ ÇEVRE POLİTİKALARININ HAYVAN SAĞLIĞI VE HAYVANSAL ÜRETİM ÜZERİNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hayvanlarımızın sağlığı ve çiftlikten sofraya gelen sağlıklı erişebilir hayvansal üretimin birinci şartı sağlık bir çevrede yapılan yetiştiricilik ve ürettir. Bunun içinse uygun barınak, temiz hava, su, kalıntı içermeyen yem ham maddelerinden ürettirilmiş yem ve meralar olmazsa olmaz etkenlerdir.

Mutabakat metninin geneline baktığımızda; , ormana ve sulak alanlarının korunması ve yapılaşmaya izin verilmeyecek olması, plastik ithalatının belli bir takvimde sıfırlanacak olması, silika/siyanür/sülfürik asitle üretimin yasaklanacak olması, termik santral yapılmayacağı, belediye arıtma tesislerinin tamamlanması veya rehabilite edilecek olması, "Kanal İstanbul" projeden vazgeçilecek olması, sağlıklı su için su kanunun çıkarılacak olması gibi somut politikalarla geneli itibarıyla olumlu politikalar içermektedir.

Ancak metnin bazı kısımlarında çelişen veya eksik durumlarda bulunmaktadır.

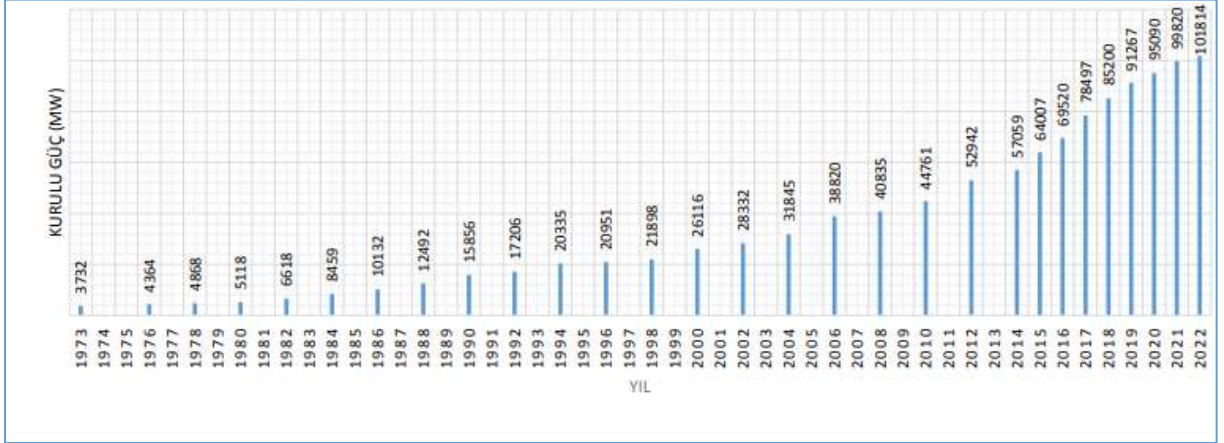
- Sıfır karbon emisyonundan bahsedilirken atıl madenlerin yeniden ekonomiye kazandırılacağı, kömür üretiminin artırılacağı ve ülkenin doğalgaz merkezi yapılacağı vaadindeki çelişki,

- Silika/siyanür/sülfürik asitle üretimin yasaklanacak denilirken; altın bakır nikel sanayi ham maddesinin çıkarılacağından bahsediliyor ki, belirtilen kimyasallar cevherin saflaştırılmasında kullanılacağı çelişki,

- Ucuz ulaşılabilir elektrikten bahsedilirken dünyanın en tehlikeli, pahalı ve kirli enerjisi olan nükleer santraller konusunda "Küçük Modüler Nükleer santraller" kurulacağı çelişkisi, Nükleer enerji, öngörülen risklerin gerçeleşmesi durumunda bedeli en ağır olan enerji üretim yöntemidir. İnsanların hatalarının bedelini canlarıyla ödedikleri bir kültüre ve en ileri teknolojiye sahip olan Japonya'da bile kazalara engel olunamıyorsa Ülkemizde risk çok daha büyük olacaktır. Nükleer santraller konusunda eski tekniklere karşıyız. Eğer kurulması şartsa mutlaka ve mutlaka güvenli santraller kurulması adına gerekli her türlü önlemleri alacak teknik çalışmalar yapılmalıdır.

Ülkemizin kurulu kapasitesine bakıldığında Ekim-2022 tarihi itibarıyla 103.000-MW Kurulu gücümüz bulunmaktadır.

Elektrik Enerjisi Kurulu Gücünün Yıllar İtibarıyla Gelişimi (MW) (1973-2022)

(*) Elektrik Mühendisleri Odası-EMO (2022 Elektrik İstatistikleri)

Ülkemiz elektrik tüketimine baktığımızda ise tarihinin en yüksek tüketiminin 4 Ağustos 2021 saat 14:30 ` da 56.304,2 MW olarak gerçeleştiği bildirilmiştir.

	KURULU GÜÇ	EN YÜKSEK ANLIK TÜKETİM	EN DÜŞÜK ANLIK TÜKETİM
MW	99819,6	56304,2	20610,9
Gün		04.08.2021	14.05.2021
Saat		14:30	06:00

(*)Elektrik Mühendisleri Odası (EMO)

Grafiklerde de görüleceği üzere enerji arz/talep oranımız %55 civarındadır. Normalde tüketimin 10 puan kadar üzerinde olması istenilen üretim, ülkemizde 45 puan fazladır ki; bunun için dünyanın en pahalı ve tehlikeli enerji çeşidi olan nükleer güç santrallerine gerek bulunmamaktadır. Kömürden çıkma politikası için de bir hareket etme rahatlığı oluşturmaktadır. Hal böyle iken nükleerde bu kadar ısrar çok uluslu nükleer lobinin taleplerine kucak açmaktadır.

- Tüm içme sularının sağlıklı duruma getirileceği, Glasgow'da COP 26'da onayladığımız "2030'a kadar 'Ormansızlaşmayı tersine çevirme ve sona erdirmeye' taahhüdünün gereklerini yerine getireceği, Cumhurbaşkanı'na ormanlık alanın vasfını değiştirme yetkisi veren Orman Kanunu'nun Ek 16. maddesini yürürlükten kaldıracağı belirtilirken su havzalarında yapılaşmaya izin verilemeyeceğine dair herhangi bir vurgu yapılmaması,

- Ormanlarımızın 2017 yılında havadan aldığı karbondioksit oranı (yutak) 100 milyon ton iken 2021 yılında vahşi ormancılık kesimleri sonrasında 57 milyon tona gerilemiştir. Maden yasasında yıllar itibariyle yapılan olumsuz değişikliklerle orman ve meraların kolaylıkla madencilik sahalarına verilmesini sağlamıştır. Mutabakat metninde bu vahşi orman kayıplarına yönelik varsa alınacak tedbirlerle ilgili tedbirler yer almamış ve vurgu yapılmamıştır. Örneğin Kütahya-Uşak illeri arasında bulunan Menderes, Gediz, Sakarya ve Susurluk nehirlerinin kollarını besleyen su kaynaklarını barından Murat Dağında amaçlanan madencilik faaliyetlerindeki patlatmalar, kimyasal kirlenmeler ve olası maden kazalarında ülkenin bu büyük ovalarında dönüşümü zor ya da dönüşümsüz ekolojik felaketler riski barındırmaktadır.

Yine orman, mera ve çayır alanlarında olan madencilik faaliyetleri mera alanlarının daralmasına, nehirlerin kimyasallar ve ağır metallerle kirlenmesi ise kaba yem üretim sahalarında bulaşıklığına sağlıksız kaba/kesif yem ve bal üretimine giden olumsuz sonuçları içermektedir. Almanya'da nükleer santraller üzerine yapılan bir araştırmada, herhangi bir sızıntı olmadığı söylenen nükleer güç santrallerin 5-km yarıçapında oturan çocuklarda lösemi görülme sıklığının 6 kat daha fazla olduğu tespit edilmiş* iken, kurulması planlanan yeri ve sayısı belirtilmeyen "Küçük Modüler Nükleer santraller" hayvan sağlığı ve hayvansal üretime olan olumsuz etkileri ve sonuçlarının hesaplanamamış olması en büyük riski oluşturmaktadır.

Nükleer santral ve "Küçük Modüler Nükleer santraller" radyoaktif kirlenme, madenlerle ise tarım sahaları/meraların kirlenmesi ve de ormansızlaştırmaya ve beraberinde iklim değişikliğine sebep olmaktadır. Artan kent nüfusuyla birlikte insanların orman ekosistemine olan yakınlaşmaları (iç içeliği) insan/hayvanlara corona gibi zoonotik/bulaşıcı hastalılarda artış ve iklim değişikliği kestane ağaçlarında daha önce hiç görülmemiş olan gal arısı gibi zararlıların görülmesi, bizlerin gelecekte zor günlerin beklediğini göstermektedir.

Mutabakat metnindeki bu eksik ve çelişkili politikaların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

* Yapımı planlanan Sinop Nükleer Güç Santrali ÇED İptal davası Bilirkişi Kurul Raporu.

Ormanlar

- Orman Bakanlığı, Orman kısmını Tarım Bakanlığı bünyesinden ayırarak yeni kuracak " İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı " şeklinde yapılandırılmamalı, sadece "Orman Bakanlığı" şeklinde yapılandırılmalıdır. Orman Bakanlığı ve teşkilatı " İklim Değişikliği ve Çevre " gibi interdisipliner çalışmayı gerektiren ve çok farklı meslekleri içeren bir faaliyeti üstlenebilecek ne bir alt yapıya, ne de bilimsel birikime sahip değildir. O nedenle Ormanlar " **Orman Bakanlığı** " şeklinde oluşturulacak bir teşkilat yapısı içinde yer almalıdır.

Kentleşme

- Dünyada yaşanan Covid-19 pandemisinden sonra kentleşmede klasik kentleşme anlayışı terk edilerek çevre, insan ve hayvan sağlığını birlikte ele alınarak değerlendirildiği TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI esas alınarak planlanmaktadır. Bu konuda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de kentleşmenin TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI çerçevesinde yapılabilmesi için çok sayıda bilimsel araştırma çalışmaları yapılmaktadır. Bu nedenle kentleşmede **TEK SAĞLIK YAKLAŞIMI** esas alınmalıdır.

Bölgesel, Kentsel ve Kırsal Kalkınma

- Dünyanın hiçbir ülkesinde hayvancılık geliştirilmeden kırsal ekonomik kalkınmayı başarmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle kırsal kalkınmada hayvancılık dikkate alınarak ve yer verilerek hedef konulmalı, planlama yapılmalıdır.

Kaynaklar:

ARAL,S.(1996) Avrupa Birliğine giriş sürecinde Türkiye’de Hayvancılık Politikaları ve Alınması gerekli Önlemler).AVHO - ANKARA Bölgesi Veteriner hekimler Odası Dergisi , Mart 1996 - ANKARA
BAŞ,R.(1993) Kırsal Sanayinin Finansman Sorunları. 6-8 Nisan 1993 Kırsal Sanayi Sempozyumu-ANKARA

VIII. SOSYAL POLİTİKALAR

Sağlık

- Sağlık hizmetlerinin ticarileşmesine son verilmelidir. İnsanların hastalanmaması için her türlü tedbir alınmalıdır. Dünyanın en pahalı sağlık hizmeti tedavi edici sağlık hizmetidir. Koruyucu Sağlık Hizmetine öncelik verilerek sağlık hizmetinde özünde “Koruyucu Sağlık Hizmeti” olan TEK SAĞLIK YAKLAŞIMININ esas alındığı sağlık politikası oluşturulmalıdır.
- Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü, A.B.D’de bulunan CDC [Centers for Disease Control and Prevention (Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi)] şeklinde bir yapıya dönüştürülerek faaliyete geçirilmelidir. Aşı üretim merkezi bu yapı içinde ve bu yapıya bağlı multidisipliner ayrı bir departman olarak açılmalıdır.
- Veteriner Hekimler Derneğinin Tek Sağlık Çalışma Grubunun raporu şu şekildedir:

TEK SAĞLIK EŞGÜDÜM KURULU / KOMİSYONU / KOMİTESİ / KURUMU

Son yıllarda tüm dünyada insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığının korunmasının Tek Sağlık yaklaşımı gerektirdiğine dair görüş birliği vardır. Tek Sağlık, insanların, hayvanların, bitkilerin ve ekosistemlerin sağlığını sürdürülebilir bir şekilde dengelemeyi ve iyileştirmeyi amaçlayan bütünleşik, birleştirici bir yaklaşımdır. İnsanların, evcil ve vahşi hayvanların, bitkilerin ve ekosistemler dâhil daha geniş çevrenin sağlığının yakından bağlantılı ve birbirine bağımlı olduğunu kabul eder. Tek Sağlık yaklaşımının temelinde; toplumun farklı kesimlerindeki çok sayıda sektörü, disiplini ve topluluğu birlikte çalışmak üzere harekete geçirmek bulunmaktadır.

Yaklaşım; refahı teşvik etmek, sağlığa ve ekosistemlere karşı tehditlerin üstesinden gelmek için toplumun çeşitli kesimlerinden birden fazla sektörü, disiplini ve topluluğu harekete geçirirken; temiz su, enerji, hava; güvenli ve besleyici gıda; iklim değişikliği ile ilgili harekete geçmeye ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaya dikkat çekmektedir.

Ülkemizde; insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığının korunması ile ilgili yönetim yapılarının sürdürülmesi farklı yetki ve görevler nedeniyle gerekli olsa da; insan, hayvan, bitki ve çevre ara yüzünde sağlık sorunlarını ele almaktan sorumlu tüm sektörlerin eşit olarak işbirliğini, iletişimini, kapasite geliştirmeyi ve koordinasyonu güçlendirmek için bir Tek Sağlık yönetim mekanizmasının oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Altılı Masa tarafından yayınlanan mutabakat metninde adı geçen; çok sayıda Kurum, Kurul, Komisyon ve Komitelerden bazılarının kapatılacağı, bazılarının yeniden kurulacağı ve bazılarının da yapılarının yeniden düzenleneceğine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Ülkemizde sağlık tehditlerinin daha iyi önenebilmesi, tahmin ve tespit edilebilmesi, bunlara yanıt verilebilmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunulurken; insanların, hayvanların, bitkilerin ve çevrenin sağlığını iyileştirmeyi amaçlayan bir yapılanmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu yapılanma; kurum, kurul, komisyon ya da komite şeklinde olabilir. Bu yapılanma aracılığıyla Tek Sağlık yaklaşımının etkili bir şekilde daha iyi çevre, daha iyi beslenme, daha iyi üretim ve herkes için daha iyi bir yaşama yol açan sürdürülebilir gıda ve tarım sistemlerine giden yolu açması sağlanabilir.

Tek Sağlık'ın vazgeçilmez unsurları; beşeri hekimler, veteriner hekimler, halk sağlığı uzmanları, mikrobiyologlar, epidemiyologlar beşeri ve veteriner yardımcı personelleri, çevre bilimciler, şehir planlamacıları, sosyologlar, coğrafyacılar, politika yapımcılar, mühendisler, çiftçiler, tarım işçileri ve diğer uzmanlık alanlarındaki profesyonellerin; bu yapılanma içinde iş birliği içinde olması ve faaliyetleri birlikte koordine etmesi gerekmektedir.

Bu yapılanmanın başlıca hedefleri aşağıdaki şekilde olmalıdır;

- 1) İnsanların, hayvanların, bitkilerin ve ekosistemlerin sağlığını geliştirmek ve insan-hayvan-bitki-çevre arayüzündeki riskleri önlemek ve yönetmek için çok sektörlü yaklaşımların etkin bir şekilde uygulanması için yeterli rehberlik ve araçlar sağlamak.
- 2) Ortaya çıkma ve yayılmanın bağlantılarını ve nedenlerini anlayarak, ileriye yönelik önlemeyi benimseyerek ve Tek Sağlık surveyansı, erken uyarı ve yanıt sistemlerini güçlendirerek zoonotik salgınların ve pandemilerin yerel ve ulusal etkilerini azaltmak ve en aza indirmek.
- 3) Toplum merkezli, risk temelli çözümlenmeler, yerelden ulusal düzeye ve sektörler arası politikaları ve yasal çerçeveleri güçlendirme, siyasi taahhüt ve yatırımı artırma gibi konularda destek oluşturarak; endemik zoonotik, ihmal edilmiş tropikal ve vektör kaynaklı hastalıkların yükününün azaltılmasına katkı sağlamak.
- 4) İnsanların, hayvanların, bitkilerin ve ekosistemlerin sağlığa kavuşmasını ve gıda tedarik zinciri ile etkileşimlerinde sağlıklı kalmasını sağlamak için paydaşlar arasında farkındalığı, politika değişikliklerini ve eylem koordinasyonunu teşvik etmek.
- 5) Antimikrobiyal etkinliği korumak; insan, hayvan ve bitki sağlığında sorumlu ve dikkatli kullanım konusunda antimikrobiyallere sürdürülebilir ve adil erişimi sağlamak için çalışma yapmak.
- 6) İnsanların, hayvanların, bitkilerin ve ekosistemlerin sağlığını ve sürdürülebilir gelişimi ortaklaşa desteklemek için biyoçeşitliliği korumak ve eski haline getirmek, ekosistemlerin ve daha geniş çevrenin bozulmasını önlemek.